Jak się porozumiewamy – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 17 pkt

Przypomnij sobie

- **Komunikacja** to porozumiewanie się ludzi. Przekazujemy sobie informacje, uczucia, prośby i pytania.
- **Komunikat** to to, co przekazujemy innym: wypowiedź ustna, SMS, list, ogłoszenie, gest.
- **Nadawca** to ten, kto przekazuje komunikat: mówi, pisze albo pokazuje. **Odbiorca** to ten, kto komunikat odbiera: słucha, czyta albo patrzy.
- **Intencja wypowiedzi** to cel, w jakim nadawca coś mówi lub pisze. Nadawca może chcieć poinformować, zapytać, poprosić, podziękować, przeprosić, zaprosić, pochwalić albo ostrzec.
- Wypowiedź dopasowujemy do odbiorcy i do sytuacji. Inaczej mówimy do kolegi na boisku, a inaczej do dyrektora szkoły.
- **Grzeczność językowa** to zasady uprzejmego mówienia i pisania. Używamy zwrotów: „dzień dobry”, „proszę”, „dziękuję”, „przepraszam”, „do widzenia”. Do dorosłych spoza rodziny mówimy „proszę pana”, „proszę pani”.
- W e-mailu do dorosłego piszemy powitanie („Szanowna Pani”, „Dzień dobry”), grzeczną treść, pożegnanie („Pozdrawiam”) i podpis.
- **Komunikat niewerbalny** to komunikat bez słów: gest, mina (ruchy twarzy), postawa ciała, ton głosu, emotikon, kierunkowskaz w samochodzie.
- Komunikaty niewerbalne mogą wzmacniać słowa albo im przeczyć. Ktoś mówi „Nic mi nie jest”, ale płacze. Wtedy łzy mówią więcej niż słowa.

Intencja	Przykład wypowiedzi
prośba	„Czy możesz mi pożyczyć linijkę?”
podziękowanie	„Dziękuję za pomoc!”
przeprosiny	„Przepraszam, że się spóźniłem.”
informacja	„Lekcja zaczyna się o ósmej.”
zaproszenie	„Przyjdź w sobotę na moje urodziny!”
ostrzeżenie	„Uwaga, śliska podłoga!”

PIERWSZA ŁAWKA

Pisownia ó–u i rz–ż – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 22 pkt

Przypomnij sobie

- Głoskę [u] zapisujemy literą **ó** albo **u**. Głoskę [ż] zapisujemy literą **ż** albo dwiema literami **rz**. O tym, co wybrać, decydują reguły.
- **Sposób pierwszy: zmień formę wyrazu.** Postaw wyraz w innej liczbie lub w innym przypadku (stół – stoły). Możesz też poszukać wyrazu pokrewnego, czyli wyrazu z tej samej rodziny (morze – morski).
- **ó** piszemy, gdy w innej formie wyrazu jest **o, e** albo **a**: stół – stoły, mróz – mrozy, siódmy – siedem, niósł – niesie, wrócić – wracać, skrót – skracać.
- **ó** piszemy w zakończeniach **-ów, -ówka, -ówna**: kotów, Kraków, stołówka, pocztówka, Nowakówna. Zapamiętaj wyjątki: skuwka, wsuwka, zasuwka.
- **ó** piszemy na początku kilku wyrazów: ósmy, ósemka, ów, ówczesny.
- **u** piszemy: na początku wyrazów (ucho, ulica), na końcu wyrazów (domu, psu), w zakończeniach **-uje, -ujesz, -ują** (maluje, rysujesz, budują), **-unek** (rysunek, ratunek), **-uch, -uszek, -utki** (maluch, fartuszek, malutki).
- **rz** piszemy, gdy w innej formie wyrazu jest **r**: morze – morski, dobrze – dobry, na rowerze – rower, w teatrze – teatr, lekarz – lekarka.
- **rz** piszemy po spółgłoskach **b, p, d, t, g, k, ch, j, w**: brzeg, przyjaciel, drzewo, trzy, grzyb, krzesło, chrzan, ujrzeć, wrzos. Wyjątki: pszczoła, pszenica, kształt, wszystko oraz przymiotniki w stopniu wyższym, np. lepszy, krótszy.
- **rz** piszemy w zakończeniach **-arz, -erz**: piekarz, malarz, żołnierz, rycerz, harcerz, talerz.
- **ż** piszemy, gdy w innej formie wyrazu jest **g, dz, h, s** albo **z**: noga – nóżka, pieniądz – pieniężny, druh – drużyna, wysoki – wyżej, wozić – wożę.
- Gdy żadna reguła nie pasuje, wyraz trzeba zapamiętać albo sprawdzić w **słowniku ortograficznym**: góra, król, żółw, córka, burza, rzeka, żaba, łyżka.

PIERWSZA ŁAWKA

Pisownia ch–h oraz wielka i mała litera – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 24 pkt

Przypomnij sobie

- Głoskę [h] zapisujemy jako **ch** albo **h**. W wymowie nie słychać różnicy, dlatego pomagają reguły.
- **ch** piszemy, gdy w innej formie wyrazu jest **sz**: mucha – muszka, ucho – uszy, suchy – susza, cichy – cisza, strach – straszny.
- **ch** piszemy po literze **s**: schody, schować, schronisko. **ch** piszemy też na końcu wyrazów: dach, groch, zapach, w domach, o kotach. Wyjątek: druh.
- **h** piszemy, gdy w innej formie wyrazu jest **g, z** albo **ż**: wahać się – waga, błahy (mało ważny) – błazen, druh – drużyna.
- Większość wyrazów z **h** i **ch** trzeba zapamiętać: hałas, herbata, hamak, hulajnoga, huśtawka, harcerz; chleb, chmura, chłopiec, choinka, chomik. W razie wątpliwości sprawdź w słowniku.
- **Wielką literą** piszemy: pierwszy wyraz zdania; imiona, nazwiska i przezwiska (Ola, Nowak); imiona zwierząt (Burek, Mruczek); nazwy państw, miast, wsi, rzek i gór (Polska, Gdańsk, Wisła, Tatry); nazwy świąt (Boże Narodzenie, Wielkanoc, Dzień Matki).
- Wielką literą zawsze piszemy nazwy mieszkańców państw i krain: Polak, Ślązak.
- **Od 1 stycznia 2026 roku** wielką literą piszemy też nazwy mieszkańców miast, dzielnic i wsi: Warszawianin, Krakowianka.
- W tytule książki wielką literą piszemy tylko pierwszy wyraz i nazwy własne: „O krasnoludkach i o sierotce Marysi". W tytule gazety lub czasopisma – wszystkie wyrazy oprócz krótkich słówek typu „i", „w", „na", np. „Gazeta Szkolna".
- W nazwach ulic słowo „ulica" piszemy małą literą: ulica Długa. Od 2026 roku wyrazy park, most, plac i aleja na początku nazwy piszemy wielką literą: Park Kościuszki, Most Poniatowskiego, Plac Zamkowy, Aleja Róż.
- **Małą literą** piszemy: nazwy dni tygodnia i miesięcy (poniedziałek, maj), nazwy języków (język polski), przymiotniki od nazw miejsc (polski, warszawski), nazwy zabaw i zwyczajów (andrzejki, mikołajki, walentynki).
- W liście lub e-mailu możesz z grzeczności pisać wielką literą zwroty do adresata: Ty, Ciebie, Cię, Pan, Pani.

Części mowy: rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 20 pkt

Przypomnij sobie

- **Części mowy** to grupy wyrazów. Wyrazy z jednej grupy odpowiadają na podobne pytania i podobnie się zmieniają.
- **Rzeczownik** nazywa osoby, zwierzęta, rośliny, rzeczy, zjawiska i uczucia. Odpowiada na pytania: kto? co? Przykłady: mama, kot, dąb, stół, burza, radość.
- Rzeczownik ma **rodzaj**: męski (ten kot), żeński (ta książka), nijaki (to okno). Odmienia się przez **liczby**: pojedynczą (kot) i mnogą (koty). Odmienia się też przez **przypadki**: kot, kota, kotu, kotem.
- **Czasownik** nazywa czynności (biegać, czytać) i stany (spać, leżeć, martwić się). Odpowiada na pytania: co robi? co się z nim dzieje?
- Czasownik odmienia się przez **osoby** (ja czytam, ty czytasz, on czyta), **liczby** (czytam – czytamy) i **czasy**: przeszły (czytałem), teraźniejszy (czytam), przyszły (będę czytać, przeczytam). W czasie przeszłym ma też **rodzaj**: czytał, czytała, czytało.
- Podstawową formę czasownika, czyli tę ze słownika, rozpoznasz po zakończeniu -ć albo -c: czytać, biec, móc.
- **Przymiotnik** nazywa cechy: jaki? jaka? jakie? który? Przykłady: wesoły, zielona, drewniane. Przymiotnik łączy się z rzeczownikiem i ma ten sam rodzaj i liczbę: mały kot, mała mysz, małe okno, małe koty.
- Przymiotniki **stopniujemy**: stopień równy – wyższy – najwyższy. Mały – mniejszy – najmniejszy; ładny – ładniejszy – najładniejszy. Nieregularnie: dobry – lepszy – najlepszy, zły – gorszy – najgorszy. Opisowo: kolorowy – bardziej kolorowy – najbardziej kolorowy.
- **Przysłówek** mówi, jak? gdzie? kiedy? coś się dzieje. Przykłady: szybko, cicho, wysoko, dziś, tutaj. Zwykle łączy się z czasownikiem: biegnie szybko.
- Wiele przysłówków tworzymy od przymiotników: szybki – szybko, cichy – cicho, dobry – dobrze. Przysłówek **nie** odmienia się, ale wiele przysłówków stopniujemy: szybko – szybciej – najszybciej; dobrze – lepiej – najlepiej.
- Części mowy **odmienne** zmieniają formę: rzeczownik, czasownik, przymiotnik. Przysłówek jest **nieodmienny**.

Wypowiedzenie i zdanie – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 19 pkt

Przypomnij sobie

- **Wypowiedzenie** to wyraz albo kilka wyrazów, które razem przekazują jakąś myśl. Zaczyna się wielką literą. Na końcu ma kropkę, znak zapytania albo wykrzyknik.
- Wypowiedzenia różnią się celem. **Oznajmujące** informuje: *Pada deszcz.* **Pytające** o coś pyta: *Czy pada deszcz?* **Rozkazujące** wydaje polecenie albo o coś prosi: *Weź parasol.* lub *Weź parasol!* **Wykrzyknikowe** wyraża silne uczucia: *Jaki okropny deszcz!*

Wypowiedzenie	Cel	Znak na końcu	Przykład
oznajmujące	informuje	kropka	Jutro jedziemy do kina.
pytające	pyta	znak zapytania	Kiedy zaczyna się film?
rozkazujące	poleca, prosi	kropka albo wykrzyknik	Kup bilety. / Pospiesz się!
wykrzyknikowe	wyraża uczucia	wykrzyknik	Ale długa kolejka!

- **Zdanie** to wypowiedzenie z czasownikiem w formie osobowej. Taki czasownik pokazuje osobę: *czytam, czytasz, czyta, czytamy*. Zdania: *Ola czyta.*, *Wrócę jutro.*
- **Równoważnik zdania** to wypowiedzenie bez czasownika w formie osobowej: *Cisza!*, *Uwaga, śliska podłoga.*, *Do tablicy!*, *Kupić chleb.* Spotkasz go w napisach, ogłoszeniach i tytułach.
- **Orzeczenie** mówi, co robi podmiot albo co się z nim dzieje. Najczęściej jest to czasownik w formie osobowej. Pytamy: **co robi?**, **co się z nim dzieje?**
- **Podmiot** to wykonawca czynności. Odpowiada na pytanie **kto?** albo **co?** (mianownik). Najpierw znajdź orzeczenie, potem zapytaj, kto to robi. *Na łące skaczą zające.* → skaczą (orzeczenie); kto skacze? zające (podmiot).
- Czasem podmiotu nie widać w zdaniu. Odgadujemy go z formy czasownika: *Idziemy na spacer.* (kto? my). To **podmiot domyślny**.
- Podmiot i orzeczenie mają swoje **określenia**. To wyrazy, które mówią o nich coś więcej: *Mały kotek głośno mruczy.* (jaki kotek? mały; jak mruczy? głośno).
- **Zdanie pojedyncze** ma jedno orzeczenie: *Kasia rysuje konia.* **Zdanie złożone** ma co najmniej dwa orzeczenia: *Kasia rysuje konia, a Tomek maluje morze.* Ile orzeczeń, tyle zdań pojedynczych w zdaniu złożonym.
- **Przecinek** oddziela zdania pojedyncze w zdaniu złożonym. Stawiamy go m.in. przed wyrazami: *że, bo, ponieważ, ale, a, lecz, więc, gdy, kiedy, czy, który*. Przed *i, oraz, lub, albo* zwykle przecinka nie stawiamy.

Świat przedstawiony, baśń, legenda, mit – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 15 pkt

Przypomnij sobie

- **Świat przedstawiony** to wszystko, co autor pokazuje w utworze: **czas** i **miejsce** wydarzeń, **bohaterowie** i **wydarzenia**.
- **Fikcja** oznacza, że świat w utworze wymyślił autor. **Utwór realistyczny** opowiada o zdarzeniach, które mogłyby się zdarzyć naprawdę. **Utwór fantastyczny** ma zdarzenia i istoty, których nie ma w rzeczywistości: smoki, czary, gadające zwierzęta.
- **Narrator** to ten, kto opowiada historię. Narrator to nie autor! Narrator może brać udział w wydarzeniach (mówi wtedy „ja”, „my”). Może też tylko opowiadać o innych (mówi „on”, „ona”, „oni”).
- **Bohater** to postać, która działa w utworze. **Bohater główny** jest najważniejszy. **Bohaterowie drugoplanowi** są mniej ważni. Bohaterem może być człowiek, zwierzę, a nawet przedmiot.
- **Fabuła** to wydarzenia w takiej kolejności, w jakiej dzieją się w utworze. Fabułę dobrze pokazuje **plan wydarzeń** – krótkie punkty zapisane po kolei.
- **Baśń**: czas i miejsce są nieokreślone („dawno, dawno temu, za siedmioma górami”), są czary i czarodziejskie przedmioty, magiczne liczby (3, 7, 12), bohaterowie dobrzy i źli; dobro zwycięża, a zło zostaje ukarane.
- **Legenda**: opowieść z dawnych czasów związana z prawdziwym miejscem (miastem, górą, jeziorem), postacią albo nazwą. Łączy prawdę z fantastyką, np. legenda o Smoku Wawelskim z Krakowa albo o Warsie i Sawie, która tłumaczy nazwę Warszawy.
- **Mit**: dawna opowieść o bogach i bohaterach. W klasach 4–6 poznajesz mity starożytnych Greków. Mity wyjaśniały świat, np. skąd się wziął świat i skąd są pory roku. Greccy bogowie mieszkali na górze **Olimp**, a najważniejszy z nich był **Zeus**.

Wiersz i jego język – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 14 pkt

Przypomnij sobie

- **Wiersz** to utwór zapisany w linijkach. Linijki często tworzą **zwrotki** (grupy linijek oddzielone odstępem). Wiersze najczęściej wyrażają uczucia i przeżycia.
- **Podmiot mówiący** to ten, kto mówi w wierszu. Nie jest to poeta! Pytamy: kto mówi? do kogo? co czuje?
- **Rymy** to podobnie brzmiące zakończenia wyrazów, najczęściej na końcu linijek: *las – czas*, *kotek – płotek*.
- **Epitet** to wyraz, który określa rzeczownik i mówi, jaki on jest: *złota jesień, cichy las, srebrny księżyc*. Najczęściej epitet to przymiotnik.
- **Porównanie** zestawia dwie rzeczy podobne do siebie w czymś. Łączą je wyrazy: **jak, niby, niczym, jakby, podobny do**: *oczy jak gwiazdy, cichy niczym myszka*.
- **Przenośnia** (inaczej **metafora**) to wyrazy użyte w znaczeniu niedosłownym. Razem tworzą nowy obraz: *dywan z liści, morze kwiatów, las rąk*.
- **Wyliczenie** to wymienianie po kolei wielu rzeczy, cech lub czynności: *jabłka, gruszki, śliwki, orzechy*. Pokazuje bogactwo albo ruch.
- **Powtórzenie** to użycie tego samego wyrazu lub zwrotu kilka razy: *biało, biało, biało*. Podkreśla ważną myśl i nadaje wierszowi rytm.
- **Wyrazy dźwiękonaśladowcze** naśladują odgłosy: *kap, kap; szu, szu; bzzz; hau, hau; chlup; trach*. Dzięki nim słyszymy wiersz.
- Wszystkie te środki działają na wyobraźnię i zmysły. Tworzą **nastrój** wiersza: wesoły, smutny, tajemniczy, spokojny, groźny.

Środek	Jak go rozpoznać	Przykład
epitet	mówi, jaki jest rzeczownik	srebrny księżyc
porównanie	wyraz: jak, niby, niczym, jakby	zimny jak lód
przenośnia	znaczenie niedosłowne, bez „jak”	dywan z liści
wyliczenie	kilka rzeczy wymienionych po kolei	maki, bratki, stokrotki
powtórzenie	ten sam wyraz kilka razy	deszcz, deszcz, deszcz
wyraz dźwiękonaśladowczy	naśladuje dźwięk	kap, kap

Tworzymy wypowiedzi – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 15 pkt

Przypomnij sobie

- Dłuższa wypowiedź ma trzy części: **wstęp** (o czym będzie), **rozwinięcie** (najważniejsze informacje) i **zakończenie** (podsumowanie, wrażenia). Każdą nową myśl zaczynamy od nowego **akapitu** – od nowej linijki, z wcięciem.
- **Opis przedmiotu**: co to jest → wygląd (kształt, wielkość, kolor, materiał, części) → do czego służy → moja ocena. Pomagają określenia miejsca: *na górze, z boku, pośrodku*.
- **Opis krajobrazu**: najpierw to, co najbliżej, potem to, co dalej. Podaj kolory, dźwięki i zapachy. Na końcu napisz o swoich wrażeniach.
- **Opowiadanie** przedstawia wydarzenia po kolei. Ma bohatera, czas i miejsce. Wstęp: kto, gdzie, kiedy. Rozwinięcie: wydarzenia, w tym coś niespodziewanego. Zakończenie: jak wszystko się skończyło. Pomagają wyrazy: *najpierw, potem, nagle, po chwili, w końcu*.
- **List tradycyjny**: miejscowość i data (w prawym górnym rogu), zwrot do adresata (*Droga Babciu!*), treść w akapitach, pozdrowienia, podpis. Zwroty do adresata piszemy wielką literą: *Ty, Ciebie, Ci, Twój*.
- **E-mail**: adres odbiorcy, **temat** wiadomości, zwrot grzecznościowy (*Szanowna Pani*, *Dzień dobry*), krótka treść, pozdrowienia, podpis. Do dorosłych piszemy grzecznie: bez emotikonów i skrótów typu *pozdro*.
- **Sprawozdanie** opowiada o prawdziwym wydarzeniu, w którym braliśmy udział albo które oglądaliśmy. Wstęp: co, gdzie, kiedy, kto. Rozwinięcie: przebieg po kolei. Zakończenie: ocena i wrażenia. Piszemy w czasie przeszłym.
- **Opinia** to własne zdanie o czymś razem z uzasadnieniem. Schemat: *Uważam, że… , ponieważ… . Na przykład… . Dlatego…* Uzasadnienie to **argument**, a przykład go potwierdza.

Forma	Najważniejsze elementy
opis przedmiotu	nazwa → wygląd → części → przeznaczenie → ocena
opowiadanie	bohater, czas, miejsce → wydarzenia po kolei → zakończenie
list tradycyjny	miejscowość i data, zwrot, treść, pozdrowienia, podpis
e-mail	adres, temat, zwrot, treść, pozdrowienia, podpis
sprawozdanie	co, gdzie, kiedy, kto → przebieg → ocena
opinia	moje zdanie → argument → przykład → podsumowanie

Co możesz napisać?

opis przedmiotu: wygląd, części, do czego służy

opis krajobrazu: od tego, co blisko, do tego, co daleko

list: miejscowość i data, zwrot, treść, pozdrowienia, podpis

e-mail

Przykłady z wyjaśnieniem

Media wokół nas – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 15 pkt

Przypomnij sobie

- **Media** to sposoby przekazywania informacji wielu ludziom: prasa, radio, telewizja i internet (strony, portale, serwisy społecznościowe, filmy).
- **Fakt** to informacja, którą można sprawdzić: *Szkoła ma 320 uczniów.* **Opinia** to czyjś pogląd albo ocena: *To najlepsza szkoła w mieście.* Opinię zdradzają wyrazy: *uważam, moim zdaniem, najlepszy, wspaniały, nudny, za długi*.
- Dobre źródło informacji: wiemy, kto je przygotował (autor, instytucja), kiedy powstało i skąd są dane. Ważną informację sprawdzamy w **co najmniej dwóch** źródłach.
- **Reklama** ma zachęcić do kupienia produktu albo skorzystania z usługi. Jej nadawcą jest zwykle firma, która chce coś sprzedać.
- Sposoby reklamy: chwytliwe hasło, kolorowy obraz i muzyka, słowa wartościujące (*najlepszy, jedyny*), obietnice (*poczujesz się jak mistrz*), znane osoby, pośpiech (*tylko dziś!*), przekonanie, że „wszyscy to mają”. Reklama pokazuje zalety i ukrywa wady.
- Reklama bywa ukryta: znany twórca w internecie chwali zabawkę, bo firma mu zapłaciła. Szukaj oznaczeń: *reklama, materiał reklamowy, współpraca reklamowa*.
- **Higiena cyfrowa** to zdrowe korzystanie z urządzeń: ustal czas przed ekranem, rób przerwy, odkładaj telefon co najmniej godzinę przed snem, wyłącz zbędne powiadomienia, nie używaj telefonu przy posiłkach i nauce, wybieraj ruch i spotkania na żywo.
- Uważaj na **uzależnienie** od gier, telefonu i ekranów. Sygnały: trudno ci przestać, złościsz się bez urządzenia, zaniedbujesz sen, naukę i przyjaciół. Porozmawiaj wtedy z dorosłym, któremu ufasz.
- **Przeładowanie informacyjne** to zbyt wiele wiadomości naraz. Męczy, rozprasza i utrudnia myślenie. Pomaga wybór sprawdzonych źródeł i odpoczynek od ekranu.
- **Bezpieczeństwo**: nie podawaj w sieci adresu, hasła ani numeru telefonu; nie wysyłaj zdjęć obcym; nie klikaj w podejrzane linki; przykre i niepokojące wiadomości pokaż zaufanemu dorosłemu.

Fakt	Opinia
Film trwa 95 minut.	Film jest za długi.
W bibliotece jest 3000 książek.	Biblioteka to nudne miejsce.
Wisła jest najdłuższą rzeką w Polsce.	Wisła jest najpiękniejszą rzeką.

Rzeczownik: przypadki, liczba, rodzaj – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 25 pkt

Przypomnij sobie

- **Rzeczownik** nazywa osoby, zwierzęta, rośliny, przedmioty, miejsca, zjawiska i uczucia. Odpowiada na pytania **kto? co?**: *mama, kot, tulipan, plecak, Kraków, burza, radość*.
- **Rzeczowniki własne** to imiona, nazwiska, nazwy miast, rzek, gór i państw. Piszemy je wielką literą: *Ola, Wisła, Tatry*. **Rzeczowniki pospolite** nazywają wszystkie rzeczy danego rodzaju: *dziewczynka, rzeka, góry*.
- **Rodzaj** sprawdzasz w liczbie pojedynczej. Dopowiedz: **ten** – rodzaj męski (*ten stół*), **ta** – rodzaj żeński (*ta ławka*), **to** – rodzaj nijaki (*to krzesło*). Rzeczownik nie zmienia rodzaju.
- **Liczba**: pojedyncza (lp) – jedna osoba lub rzecz (*kot*), mnoga (lm) – więcej (*koty*). Niektóre rzeczowniki mają tylko liczbę mnogą: *drzwi, nożyczki, spodnie, okulary, sanki, urodziny*.
- Rzeczownik odmienia się przez **przypadki** i **liczby**. Taką odmianę nazywamy **deklinacją**. Przypadków jest siedem. Każdy ma swoje pytania.

Przypadek	Pytania	Pomocnik	lp	lm
mianownik (M.)	kto? co?	to jest	kot	koty
dopełniacz (D.)	kogo? czego?	nie ma	kota	kotów
celownik (C.)	komu? czemu?	przyglądam się	kotu	kotom
biernik (B.)	kogo? co?	widzę	kota	koty
narzędnik (N.)	(z) kim? (z) czym?	idę z	(z) kotem	(z) kotami
miejscownik (Ms.)	o kim? o czym?	mówię o	(o) kocie	(o) kotach
wołacz (W.)	o!	zwracam się	kocie!	koty!

- **Wołacz** służy do zwracania się do kogoś: *Mamo! Babciu! Tomku!* Na początku listu piszemy *Droga Babciu*, a **nie** *Droga Babcia*.
- Niektóre rzeczowniki się **nie odmieniają**: *kakao, menu, zoo, hobby*. Mają jedną formę we wszystkich przypadkach. Rzeczownik *muzeum* nie odmienia się w liczbie pojedynczej: *w muzeum, do muzeum*.
- Po przeczeniu **nie** rzeczownik stoi zwykle w **dopełniaczu**: *mam czas – nie mam czasu, lubię zupę – nie lubię zupy*.
- Przypadek rozpoznajesz po pytaniu. Zadaj je od czasownika albo od przyimka, np. *pomagam (komu?) siostrze* – celownik.

Czasownik: osoba, liczba, czas, rodzaj, aspekt – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 21 pkt

Przypomnij sobie

- **Czasownik** nazywa czynności (*biegać, pisać*) i stany (*spać, chorować*). Odpowiada na pytania **co robi? co się z nim dzieje?**
- **Bezokolicznik** to podstawowa forma czasownika. Tak zapisujemy czasownik w słowniku: *czytać, nieść, móc*. Bezokolicznik nie wskazuje osoby ani czasu.
- Czasownik w formie osobowej odmienia się przez **osoby**, **liczby**, **czasy** i **rodzaje**. Taką odmianę nazywamy **koniugacją**.

Osoba	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
1. osoba	(ja) czytam	(my) czytamy
2. osoba	(ty) czytasz	(wy) czytacie
3. osoba	(on, ona, ono) czyta	(oni, one) czytają

- **Czasy**: przeszły (*wczoraj czytałam*), teraźniejszy (*teraz czytam*), przyszły (*jutro będę czytać, jutro przeczytam*).
- **Rodzaj** czasownika widać w czasie przeszłym i w czasie przyszłym złożonym. W liczbie pojedynczej: męski (*czytał*), żeński (*czytała*), nijaki (*czytało*).
- W liczbie mnogiej są dwa rodzaje. **Męskoosobowy** – gdy w grupie jest choć jeden mężczyzna lub chłopiec: *chłopcy czytali, Ola i Kuba czytali*. **Niemęskoosobowy** – w pozostałych sytuacjach: *dziewczynki czytały, psy biegały*.
- **Aspekt niedokonany**: czynność trwa, powtarza się albo nie wiemy, czy się skończyła – *pisać, czytać, kupować*. **Aspekt dokonany**: czynność jest zakończona, ma wynik – *napisać, przeczytać, kupić*.

Aspekt	Czas przeszły	Czas teraźniejszy	Czas przyszły
niedokonany (*pisać*)	pisałem, pisałam	piszę	będę pisać, będę pisał(a) – przyszły **złożony**
dokonany (*napisać*)	napisałem, napisałam	– (brak)	napiszę – przyszły **prosty**

- Czasownik dokonany **nie ma** czasu teraźniejszego. Forma *napiszę* mówi już o przyszłości. Czas przyszły złożony (*będę* + czasownik) tworzymy tylko od czasowników niedokonanych.

Przymiotnik i przysłówek. Stopniowanie – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 20 pkt

Przypomnij sobie

- **Przymiotnik** określa rzeczownik. Mówi, jaka jest osoba, rzecz albo zjawisko. Odpowiada na pytania **jaki? jaka? jakie? który? czyj?**: *wesoły chłopiec, drewniany stół, babciny sernik*.
- Przymiotnik **odmienia się** przez przypadki, liczby i rodzaje. Ma zawsze ten sam przypadek, liczbę i rodzaj co rzeczownik, który określa: *nowy rower, z nowym rowerem, nowa hulajnoga, nowe rowery*.

Przypadek	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
M.	nowy	nowa	nowe
D.	nowego	nowej	nowego
C.	nowemu	nowej	nowemu
B.	nowego (kolegę), nowy (rower)	nową	nowe
N.	nowym	nową	nowym
Ms.	(o) nowym	(o) nowej	(o) nowym

- **Przysłówek** określa najczęściej czasownik. Mówi, jak, gdzie albo kiedy coś się dzieje. Odpowiada na pytania **jak? gdzie? kiedy?**: *biegnie szybko, mieszka blisko, wróci jutro*. Przysłówek się **nie odmienia**.
- Wiele przysłówków pochodzi od przymiotników: *cichy – cicho, ładny – ładnie, dobry – dobrze, zły – źle*.
- **Stopniowanie** ma trzy stopnie: **równy** (*miły*), **wyższy** (*milszy*), **najwyższy** (*najmilszy*).

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Język polski, klasy 4–8 – komplet 41 zestawów kart pracy z powtórkami

Podgląd pokazał 12 z 853 stron. Pełna wersja: 853 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Czasownik: osoba, liczba, czas, rodzaj, aspekt – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 5
- Słownictwo i frazeologia, zróżnicowanie języka – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 8
- Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 8
- Składnia – powtórka – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 8
- Części mowy: rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 4
- Imiesłowy i imiesłowowy równoważnik zdania – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 7
- Zdanie pojedyncze i złożone, równoważnik zdania – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 6
- Budowa wiersza: podmiot liryczny, wers, strofa, rym, refren, apostrofa, pytanie retoryczne – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 6
- Interpunkcja: przecinek, dwukropek, średnik, cudzysłów, nawias – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 6
- Jak się porozumiewamy – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 4
- Mit, legenda, baśń, bajka, przypowieść – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 5
- Opowiadanie twórcze z lekturą – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 8
- Pisownia ó–u i rz–ż – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 4
- Świat przedstawiony, baśń, legenda, mit – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 4
- Rzeczownik: przypadki, liczba, rodzaj – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 5
- Ortografia i interpunkcja przed egzaminem – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 8

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail

pierwszalawka.pl/material/jezyk-polski-klasy-4-8-komplet